

Enguan, eth 17 de junh serà ua jornada de hèsta entàs aranesi

Un des actes centraus dera Hèsta d'Aran serà era dubertura de pòrtes dera Casa deth Senhor d'Arròs

III Era Val d'Aran celebrarà eth pròplèu dimèrcles 17 de junh era sua Hèsta, que serà per prumèr viatge dia festiu, des de que se reins-

taurèc eth Conselh Generau er an 1991.

Aguest dia s'a proclamat coma festiu a cambi deth 26 de deseme, festivitad de Sant

Estèue en Catalonha, qu'a compdar d'ara serà laborable entara gent deth parçan.

Entres actes premanidi entath dimèrcles, cau remer-

car era jornada de pòrtes dubèrtes dera Casa deth Senhor d'Arròs, endret en qué s'a plaçat er Archiu istoric dera Val d'Aran.

Es pendons, portadi pes representants de cada terçon, tornaràn a gèsser entath carrèr

"Torisme Val d'Aran" visite toti es establiments

Ua carta adreçada as empresaris e comercants informe d'aguestes visites

"Torisme Val d'Aran" a adreçat ua carta a toti es establiments comerciaus deth parçan, damb era finalitat d'anonciar era visita de dues personas escuelhudas peth pròpi Conselh. Aguestes, daràn a conèisher as comercants era metuda en foncionament d'aguest ent de promocion toristica.

Es personas trigades entath trabalh, detalharàn en cada ua des visites es projectes que se vòlen amiar entà activar era Val. Uns projectes, que non sonque se guarden des deth punt de vista toristic senon tanben cuelhent tot er airau economicocomerciau.

"Torisme Val d'Aran" que s'a amassat

en diuèrses comissions de trabalh entà cercar mès vies de promocion e potenciacion deth torisme ena Aran, a arribat a un punt d'acord per çò que tanh ara participacion economica per part des establiments. D'aguest ahèr tanben n'informaràn, enes visites personalisades que se haràn enes pròplèu dies.

Es vestits des segles XVIII e XIX se poiràn veir en Arties

IV De Lin e de Lan ei eth nòm dera exposicion que eth pròplèu dimèrcles, se presentarà ena Glèisa de Sant Joan d'Arties. Ua exposicion de vestits populars dera Val d'Aran que se hègen a servir pendent es segles XVIII e XIX.

Aguesta, forme part d'un projecte presentat en 1994, pes Fradins de Vielha ath Musèu Etnologic d'Aran.

Ena mòstra se i poderàn veir es vestits, tant des hemnes coma des òmes. Tanben ua alusion ath maridatge, joies, e d'auti accessòris dera epòca.

Eth finançament d'era exposicion a estat possible gràcies ath Convèni de collaboracion que signèren eth Conselh Generau d'Aran e era Fondacion La Caixa.

MIRALHEM-MOS

"Mos pagauen 10 pessetes"

VIII Era dubertura deth tunèu de Vielha, batiat d'Alfonso XIII, cambièc era istòria d'Aran. Ua obra mastodontica qu'es autoritats locals e eth pòble aranes demanèren ath monarca quan, en 1924, venguec a inaugurar era carretèra deth Pòrt dera Bonaigua. Era galleria de 5.400 mètres representèc vint-e-tres ans d'esfòrci e trabalhs e permetec, a compdar der an 1948, eth pas de veiculs e personas, en tot acabar damb er isolament que patiem pendent es longui mesi d'iuèrn.

ERA ENTREVISTA

Melquiades Calzado
AVOCAT E ISTORIADOR

“En archiu se i trapan es documents qu'è remassat enes mès viatges peth mon”

Silvia Puértolas
VIELHA

Silvia Puértolas. *Quan siguec eth primèr viatge que venguèc entara Val d'Aran?*

Melquiades Calzado. Abantes d'entrar a explicar eth primèr viatge que jo venguí entad aci, me cau rebrembar qu'era primèra causa que trapè sus era Val d'Aran, ena istòria familiar, date der an 1893. Un parent nòste, Adolfo Calzado, qu'ère banquè en Paris, se presentèc entàs eleccions tath Congrès de Deputats peth districte de Sòrt-Vielha. Quan trobè aguesta certificacion en Bausen me hec fòrça gràcia. Ben, jo venguí entara Val, per edart, er an 1947 coma quinsevolh estudiant que hège era mili. Alavetz se mos facilitaue era question militarà entà toti aqueri qu'èrem estudiants. Arribè entà Bausen primèr, dempús en Portilhon; siguec alavetz quan m'enamorè d'aguesta tèrra.

S.P. *Quan decidic començar a crear er Archiu Calzado?*

M.C. Jo me cromptè ua casa en Les. Un viatge plaçat en pòble me trapè ua senhora que me didec se era eth senhor Calzado e se viuia en Barcelona. Me demanèc se le podia her ua gestion en Barcelona. Aguesta peticion siguec guardar enes bibliotèques s'existie quinsevolh document qu'acreditèsse qu'en Les i auie auut un Baron. Siguec justament per açò que me comencèc a interessar tota era question dera recèrca istorica. Damb eth temps amassè quate o cinc cents volums enquadrats, sus era istòria dera Val d'Aran, molti d'eri remassats enes mès viatges professionals per Euròpa e America. Un dia ena Caixa de Pensions de Les, en tot aprofitar que i auie bibliotèca, se me prepausèc auer un departament, ath laguens d'era, damb eth nòm d'Archiu Calzado en quau i serien reproduits toti aqueri documents. Ara, son aqui entad aqueri que les vòlen consultar.

S.P. *Guairi documents calcula qu'a recopilat en tot aguest temps?*

SILVIA PUÉRTOLAS

M.C. Aumens ath torn de dètz mil.

S.P. *Que se pòt trapan en Archiu Calzado?*

M.C. Reproduccions de toti es volums. De documents que se trapan per tot eth mon sus era istòria dera Val d'Aran, e que jo e artenhut de remassar. Es estudiós ac trapan tot aci concentrat.

S.P. *Des viatges que a hèt per Euròpa e America, entà recuèlher informacion, segur qu'aurà quauqua curiositat entà rebrembar.*

M.C. Me'n hè trapat fòrça. Ua curiosa siguec en Paraguai, en Asunción, ena Bibliotèca Nacionau. Li demanè ara senhora qu'atenguie se auie quauquarren de documentacion sus era Val d'Aran. Me responec, que non sabie a on se trapaue. Dempús de clarificà-li qu'ère en Euròpa, enes Pirenèus. M'indicuèc que i auie informacion sus eth continent, mès que non

ère classificada. Siguí jo madeish qui dempús de cercar en ua cramba plia de papèrs trapè un libre francès de 1901 qu'auie un capitol extraordinari sus era Val.

S.P. *Que'n pense der Archiu Istorik dera Val d'Aran que se inaugurarà en Arròs eth pròplèu dia 17?*

M.C. A d'èster un archiu de documents originaus de tipe public o cedit en depòsit o permanentment, a on, per exemple, ua des causes que i aurà serà un pergamin signat per Rei Carlos V, que se trapèc ena vielha rectoria de Tredòs. Aguesta ei era importància d'aguest archiu qu'alotjarà era Casa deth Senhor, ja que serà archiu oficiau dera Val d'Aran damb documentacion autentica.

S.P. *Vostè siguec nomenat hilh illustre dera Val...*

M.C. Es aranesi plan generosament en 1981, decidiren que volien hè-me un reco-

neishement peth mèn amor e dedicacion, en cèrta forma ara comarca. Siguec alavetz quan me heren aranés illustre e hilh adoptiu de Les. Es dues causes, son entà jo fòrça entranhables, mès aquerò d'aranés illustre a ua representativitat fòrça importanta perque eth primèr aranés illustre siguec Juli Soler Santaló, jo siguí eth segon. Dempús ne vengueren uns auti mès importants, mès èster eth segon dera istòria signifiec molt.

S.P. *Tanben ei membre dera Fondation Musèu Etnologic.*

M.C. Òc. Damb fòrça orgulh. Es fundadors sigueren Miquel Farré e Feliu Samper. Aguesta Fondation se creèc ara hè 25 ans. Gent apassionada pera Val d'Aran, coma jo madeish n'era e en sò, considerèrem que tant era question dera sua lengua, era sua istòria, es sues tradicions... èren

PERFIL

Melquiades Calzado, (Barcelona, 1924) ei avocat e istoriador. Arribèc entara Val d'Aran er an 1947, comencèc a recuèlher documentacion istorica sus era comarca en 1966. En 1981 siguec nomenat hilh illustre. Ei coneishut coma un des mès grani recopiladors de documents sus era Val. En tot calcular per desús compde que n'aurà ath torn de dètz mil. Ei membre dera Fondation Musèu Etnologic, que siguec creada ara hè uns 25 ans, entath foment dera lengua, entre d'autes causes. Ara trabalhe ena istòria de Juan Blazquez Arroyo, un generau dera resisténcia francesa que siguec alcalde de Bossòst.

massa abandonades e decidiren crear ua Fondation entà fomentar era renaishença der idioma e d'autes causes. Siguec atau coma mos metèrem a trabalhar. Jo diria que laguens dera situacion, era projeccion dera primèra etapa, que siguec era dera renaishença, s'a complit àmpliament. Ara i a, afortunadament, fòrça gent joena qu'ei interessada pera sua tèrra, pera sua istòria e era Fondation i hec un trabalh plan important.

S.P. *A mès de reproduccions de documents de valor istoric e etnologic, vostè tanben a objèctes relacionats damb era Val d'Aran.*

M.C. Pendent trenta ans cada còp qu'è sabut que quauquarrès, se volie des hèir de bèth objècte, l'aqueria entà sauvà-lo. Normament son objèctes vinculats damb eth camp, tanben en quauque cas damb era istòria des familhes. È remassat un petit musèu, que confii que bèth dia sigue expausat en Les. Ara hè era satisfaccion que de tant en tant vien es alumnes dera Escòla de Les entà vedè-lo. Atau es mainatges aprenen es objèctes qu'es sòn auantpassats hègen a servir.

JAUME VILALTA
President
CRISTINA COLL HUIX
Directora general

VICENT SANCHIS
Director
LLUÍS MARTÍNEZ
Subdirector
Redacció:
SILVIA PUÉRTOLAS

Marqueting i Comunicació
CANDI CASADEMONT
Producció tècnica:
JORDI PELÀEZ
Publicitat:
ALBERT BORRÀS
JORDI RIBAS

Centralita Tel.: 93-316 39 00 - Fax: 93-316 39 36
Publicitat Tel.: 93-316 39 23 - Fax: 93-316 39 25
Subscriptors Tel.: 93-316 39 44 - Fax: 93-316 39 15
Distribució Tel.: 93-316 39 16 - Fax: 93-316 39 15
Consell de Cent, 425 - 08009 Barcelona

Telèfons a la Vall d'Aran
Redacció: 909 50 92 02
Publicitat: 908 69 29 50

DI: B20.249-1976
DIFUSIÓ CONTROLADA PER L'OFD

Eth dia dera Hèsta d'Aran, serà festiu per prumèr viatge entà toti es aranesi

A compdar d'enguan, eth 17 de junh non serà laborable entara gent dera Val

Silvia Puértolas
VIELHA

Era Val d'Aran celebrarà enguan era sua hèsta eth pròplèu dimèrcles 17 de junh. Per prumèr viatge des de que se reinstaurèc eth Conselh Generau, maxima institucion aranesa, er an 1991, serà festiu entà toti es aranesi.

Cau d'ider qu'era decision de proclamar aguest dia coma festiu, se demanèc en sòn dia ara Generalitat a cambi deth 26 de deseme, festiuitat de Sant Estèu en Catalonha. Un dia qu'a compdar d'ara serà laborable entàs aranesi.

Eth 17 de junh a estat trigat coma hèsta aranesa entà rememorar era celebracion dera constitucion deth Conselh Generau un viatge restaurat.

Situacion actuau

Era Val d'Aran a partir dera Querimònia, Carta Magna qu'autrege ua diferenciada organisacion administratiua e politica, se despartís en sies circonscripcions, corresponents a sies terçons istorics formats per: Pujòlo, Arties-Garòs, Castièro, Marcatoza, Lairissa e Quate Lòcs. Cada terçon escuelh, de manèra proporcionau ath nombre d'abitants, es conselhèrs que formen part deth govèrn aranes, atau e coma se hège abantes.

Eth govèrn e era administracion corresponen ath Conselh Generau, segontes era Lèi 16/90 sus eth regim especiau dera Val d'Aran aprovada en Parlament de Catalonha eth 13 de junhsèga de 1990.

Aguesta forma de govèrn qu'actualise era estructura administratiua ei ara integrada pera figura deth Sindic, Carlos Barrera, escuelhut eth 19 de junh de 1995, e per 13 conselhèrs generals, damb era majoria absoluta de Convergència democratica aranesa (CDA). En Conselh tanben i participen es partits politics Unitat d'Aran (UA) e Union democratica aranesa (UDA).

Era durada deth mandat des sòns membres coincidís damb era des ajuntaments deth parçan.

Era istòria

Era Val passèc a formar part dera Corona Catalano-aragonesa peth tractac d'Emparença que convengueren tamb eth rei Alfons I er an 1175.

En 1313 es aranesi per votacion populara decidiren apertienèr ara Corona. Aguest gèste agradèc fòrça

SILVIA PUÉRTOLAS

Era Casa deth Senhor d'Arròs se daurirà eth dia dera Hèsta d'Aran

ath rei Jaime II, qu'ac aregràic en tot autrejà-les eth conjunt de Privilegis que s'amassen ena vertadera Carta Magna d'Aran, "Era Querimònia", que dempús siguec ratificada per toti es reis que lo succidiren enquia Ferran VII.

Mejançant eth Decrèt de Naua Planta er an 1716, se suprimiren totes es Institucions de Catalonha. Çò que

non afectèc ath regim politicoadministratiu dera Val ei justament que non siguec incorporada a cap des naua corregiments enes que siguec dividit eth Principat. Non siguec enquiath 1834, cent ans dempús, qu'era reina governadora Ma. Cristina suprimic es institucions tradicionaus araneses, eth Conselh Generau e era figura deth Sindic.

Ath torn de 160 ans es aranesi se trapèren jos un regim en què es drets aquerits e respectats pendent es segles sigueren anullats. Ara fin Catalonha reconeishc de nau eth hèt diferenciàu des aranesi. Era redaccion dera Lei d'Aran en 1990, permetec era restitucion deth Conselh Generau d'Aran e era figura deth Sindic, coma cap deth govèrn

Premanidi es actes festius entà celebrar eth 17 de junh

Eth programa d'actes entath 17 de junh, començarà entàs dètz deth maitin.

Eth Sindic dera Val d'Aran, Carlos Barrera, receberà a totes es autoritats en Conselh Generau, damb era participacion des grops de dances d'Aran ena madeisha plaça dera sedença.

Tot seguit ei previst un pasavila a cargue dera banda de Pompièrs d'Aran damb era desfilada de toti es pendons portadi per un representant de cada terçon, des deth Conselh Generau enquiara glèisa de Mijaran.

Entàs onze deth maitin es caperans dera Val celebraràn ua missa ena glèisa, que serà

cantada pera corau Auba.

Era sala polivalenta de Vielha ei er endret trigat a on se lueuarà era bandera ath son der Imne d'Aran e a on s'auferrà un aperitiu entà toti es assistents.

En aguesta hèsta d'Aran tanpòc mancarà ua jornada de pòrtes dubèrtes der Archiu Istorico Generau d'Aran, plaçat ena Casa deth Senhor d'Arròs. Serà en aguest madeish endret a on se presentaràn es trabalhs sus er escut dera Val d'Aran.

Era exposicion sus era indumentària ena Val d'Aran pendent es segles XVIII e XIX: De Lin e de Lan, barrarà es actes previsti entad aguesta hèsta.

aranès. Entre es foncions dera Institucion s'includís eth restabliment dera organisacion administratiua, era normalisacion e ensenhament dera lengua aranesa.

Des dera recuperacion dera maxima institucion aranesa, s'an assumit dièrses competències coma ei eth cas de Cultura, Sauvement e Escandiment de Huecs, ua part de Torisme, ua part de Joenessa, e Profitaments Forestaus.

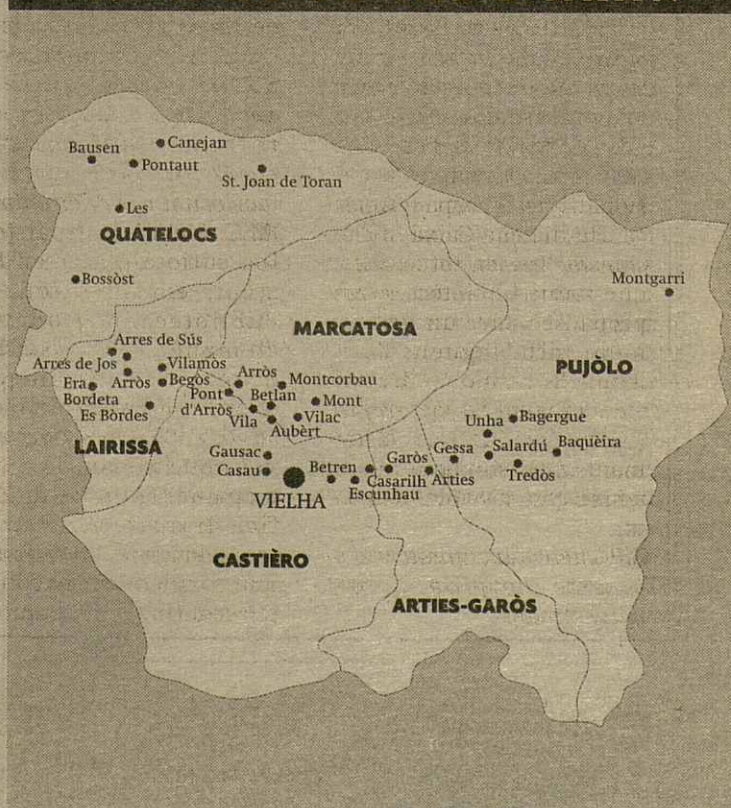
Archiu istoric

Aguest dia tanben passarà ara istòria dera Val d'Aran coma era jornada de pòrtes dubèrtes a toti es aranesi, dera casa deth Senhor d'Arròs, bastissa qu'amasarà er Archiu istoric, eth Centre d'estudis der aranes e era naua sedença de recepcions politiquas deth Conselh Generau.

En Archiu se i traparàn documents originaus cedit pes administracions publiques atau coma per persones particulars.

Era casa deth Senhor se bastic er an 1820. Era entitat d'Arròs e Vila la cromptèc entà plaça-i er ajuntament e era escola, que i demorèc enquiari an 1974. Est'an pasat er edifici siguec cedit ath Conselh dempús d'arribar a un acòrd damb aguesta entitat menor descentralizada.

MAPA DE LA VAL D'ARAN

ARCHIU

Division des sies terçons istorics d'Aran

'De Lin e de Lan', expòse es vestits populars en Arties

Redaccion
VIELHA

Jos eth nòm *De Lin e de Lan*, s'inaugurarà eth pròpleu 17 de junh, ena glèisa de Sant Joan d'Arties, ua exposicion des vestits populars dera Val d'Aran que se hègen a servir pendent es segles XVIII e XIX.

Aguest projècte siguec presentat er an 1994 peth grop de dances Es Fradins de Vielha ath Musèu Etnologic dera Val d'Aran, damb er objectiu de hèr a conèisher es diferents aspèctes dera indu-

mentària aranesa e acabar atau damb eth vestit tipic popular "estereotipat" enes ans 50.

Eth projècte siguec eth sòn camin en tot èster presentat ath patronat deth musèu deth parçan. Un viatge concedida era sua viabilitat, dat era originalitat deth madeish, siguec acuelhut damb fòrça interès peth Conselh Generau que sagèc de hè-lo possible a traucers dera linha de Convènis de collaboracion damb era Fondacion La Caixa. A diferéncia de d'altres exposicions reali-

sades pera Fondacion, *De Lin e de Lan* a estat gestionada e coordinada des d'era maxima institucion aranesa. Eth patrocini d'aguesta exposicion, qu'a arrenhut es 9 milions e miei de pessetes a estat a compde de La Caixa.

Vestits e objèctes

En aguesta mòstra se i poderà veir reflexada era societat aranesa d'aquest temps en qué eth vestit ère un besonh car. Açò portaue a qu'es aranesi auessen ua vestimenta fòrça redusida.

Es vestits que se hègen a servir alavetz se conservauen pendent fòrça temps, e en quauqui cassi èren eretats en testament.

Ena exposicion tanpòc i mancarà ua alusion ath maridatge, e es pèces que se hègen servir, un des pògui moments privilegiats ena vida des persones pera formacion deth son noviatge e er aqueriment de naues pèces. Limandes, caishes de nòvia o arque de husta enes que se sauvauen aguesti vestits, son quauqui des objèctes qu'encara se consèrven e que se poderàn trapar.

Es segles XVIII e XIX tanben sigueren fòrça destacables pes vestiments des hemnes araneses, sense distincion d'edat e classe social. Es sies pèces que formauen part d'aguesta vestimenta: blosa, enaua, pelhòt, gipon, mocador de piet e demantau, formaràn part importanta deth recuelh. Peth son costat eth vestit masculin damb camisa, gèc, justet, calçons e faisha son un aute exemple des ròbes que tanben se i trapan. Ena exposicion tanpòc se desbrembaràn es capuches, barrets o d'auti accessò-

SILVIA PUERTOLAS

Se poderà veir era vestimenta des sègles XVIII e XIX

ris coma eth caucèr, que tant es òmes coma es hemnes acostumauen a hèr servir en tot cauçar avarques, esparthenes, esclòps o ben sabates.

Era composicion

Un aute des apartats enes que se rememorarà aguesta epòca, serà eth que hè referéncia ara composicion.

Era qualitat deth teishit e tanben eth color des vestits, se veirà reflexat, ja que podie cambiar en foncion dera edat, gust, activitats e constancies a on, per exemple, es vestits de trabalh e de diari èren senzilh.

Es diferéncias de gust e de fortuna tanben se meteràn de manifest enes vestits de hèsta, tostamps adornats, colorits e vistosi mès qu'es de diari.

Ena mòstra non mancaràn es jòies dera epòca que tanben se poderàn veir expausades.

De Lin e de Lan non desquadrà era vestimenta dera segona meitat deth sègle XIX, ena quau es abitants dera Val començauen a seguir es dictats dera mòda en un cas coma borgesí e en un aute coma es obrièrs des ciutats mès vesies.

En aguesta exposicion tanben se veirà reflexada era man des hemnes deth parçan, ja qu'ua grana part des peces èren cosudes o tricotades per eres madeishes. Entà toti aqueri que desiren apropà-se entà Arties ac poderan hèr deth dia 18 de junh enquiath pròpleu 1 de noveme.

telefons d'interès generau

64 18 01	Conselh Generau d'Aran	Çò de Saforcada	(25530 Vielha)
64 18 15	Musèu Val d'Aran	Major, 36	(25530 Vielha)
64 18 15	Ecomusèu de Vilamòs	Major, s/n	(25551 Vilamòs)
64 18 15	Musèu S. Joan d'Arties	Ctra. Baquèira, s/n	(25599 Arties)
64 00 80	Pompièrs Val d'Aran	Ctra. Nacionau, 230	(25530 Vielha)
64 00 04	Esptau Val d'Aran	Esptau, 5	(25530 Vielha)
64 82 29	Dispensari medicau - Les	Pl. dera Glèisa, s/n	(25540 Les)
64 82 11	Dispensari medicau - Bossòst	Sorieus, s/n	(25550 Bossòst)
64 53 88	Farmàcia Palà - Baquèira	Edif. Campalias, s/n	(25598 Baquèira)
64 43 46	Farmàcia Palà - Arties	Ctra. deth Pòrt, s/n	(25599 Arties)
64 23 46	Farmàcia Català - Vielha	Avda. Pas d'Arrò, s/n	(25530 Vielha)
64 25 85	Farmàcia Palà - Vielha	Sentin, 1	(25530 Vielha)
64 20 39	Farmàcia Moralejo - Bòrdes	Antecada, s/n	(25551 Es Bòrdes)
64 82 07	Farmàcia Almansa - Bossòst	Eduard Aunòs, s/n	(25550 Bossòst)
64 72 44	Farmàcia Almansa - Les	Querimònia, 3	(25540 Les)
64 12 91	Parròquia de Salardú	Sant Andreu, 1	(25598 Salardú)
64 00 21	Parròquia de Vielha	Pas d'Arrò, 8	(25530 Vielha)
64 82 53	Parròquia de Bossòst	Major, 31	(25550 Bossòst)
64 81 05	Parròquia de Les	Pl. dera Glèisa, s/n	(25540 Les)
64 20 44	Mòssos d'esquadra	Edif. Tressens baish	(25539 Betren)
64 80 14	Comissaria - Les	Ctra. de França, s/n	(25540 Les)
64 52 77	Guàrdia Civil - Baquèira	Parcatge Baquèira, s/n	(25598 Baquèira)
64 00 05	Guàrdia Civil - Vielha	Montcorbison, s/n	(25530 Vielha)
64 81 77	Guàrdia Civil - Bossòst	Sorieus, s/n	(25550 Bossòst)
64 72 29	Trafic - Bossòst	Sorieus, s/n	(25550 Bossòst)
64 01 75	Casèrna militar - Vielha	Pas d'Arrò, s/n	(25530 Vielha)
64 20 88	Gasolinèra - Vielha	Ctra. deth Tunel, s/n	(25530 Vielha)
64 72 91	Gasolinèra - Era Bordeta	Ctra. N-230, s/n	(25551 Era Bordeta)
64 71 00	Gasolinèra - Pontaut	Ctra. N-230, s/n	(25549 Pontaut)
64 57 26	Infor. torisme Salardú	Balmes, 2	(25598 Salardú)
64 16 12	Infor. torisme Arties	Pl. Urtau, 26	(25599 Arties)
64 01 10	Infor. torisme Vielha	Samiulera, 5	(25530 Vielha)
64 82 07	Infor. torisme Bossòst	Eduard Aunòs, s/n	(25550 Bossòst)
64 72 44	Infor. torisme Les	Pl. der Ajuntament, s/n	(25540 Les)
64 44 55	Infor. Baquèira Beret	Nucleu Baquèira, s/n	(25598 Baquèira)
64 09 79	Gen. Iniciatives Turistiques	Avda. Castièro, 15	(25530 Vielha)
64 72 32	Deportur	Sant Ròc, 1	(25550 Bossòst)
64 24 44	Camins des Pirinèus	Pas d'Arrò Baishi, s/n	(25530 Vielha)
64 08 88	Escola d'Equitacion	Ctra. França, s/n	(25530 Vielha)
64 28 64	Palai de Geu	Eth Solan, s/n	(25530 Vielha)
64 81 57	Complexe esportiu Bossòst	Era Lana, s/n	(25550 Bossòst)

64 01 95 Parada de taxis (Vielha) Pl. Sant Antoni, s/n (25530 Vielha)
932 65 65 92 Coches de linha
906 33 00 03 Informacion meteorologica
900 12 35 05 Informacion carretèrs

La Setmana

B. p. 86 — 64230 LESCAR
Telefòne : 05 59 68 66 79
Telecopia : 05 59 68 67 17

Setmanèr occitan d'informacions publicat per la
S. C. O. P. — S. A. R. L. VISTEDIT
Las Campanhas. 64150 SEUVALADA
Director de la publicacion : David Grosclaude

LA SAMARRETA

TENDES ESPECIALITZADES EN ESTAMPACIÓ
DE SAMARRETES I PECES DE COTÓ
SERÀ EL TEU MILLOR RECORD O REGAL
DE LA TEVA VISITA A LA VAL D'ARAN

Avda. Pas d'Arro, 23 - Passeig dera Libertat, 4
Centre Comercial Eth Palai de Geu
(TRICOT) Avda. Castièro, 7 VIELHA

ENTÀ ANONCIS TRUCAR TATH

TELÈFON
908.69.29.50

Aran & Arte, s.l.

Rètols lluminosos
Senyalització d'obres
Retulació de vehicles
Creacions de neó
Disseny de logotips
Adhesius

Ctra. de Gausac (Edifici Val d'Aran)
25530 VIELHA (Lleida) Tel. i Fax: 973-64 28 41

Es ciutadans dera Val presenten 12 quèishes ath Sindic de Greuges

Era grana majoria des quèishes anauen en relacion a questions urbanistiques

Redaccion
VIELHA

Es vesins dera Val d'Aran aueren eth passat deluns era possibilitat de presentar personaument ath Sindic de Greuges, Anton Cañellas, es quèishes relacionades damb es administracions publicas

Cañellas se desplaçec eth deluns entà Vielha, a on recebec un totau de 12 quèishes. D'aguestes, era grana majoria anauen en relacion a questions urbanistiques. Tanben n'i auec ua puntuau per çò que hè ara segregacion des municipis d'Arties e Garòs.

Entre es quèishes n'i auec ua auta dirigida ara Generalitat, ena quau se recriminaue era lentitud damb era que se pòrten a tèrme es traspassi de competències deth Govèrn catalan ath Conselh Generau d'Aran.

Atencion productiua

Ena sua visita eth Sindic de Greuges valorèc positivament eth trabalh qu'a pogut hèr en aguest desplaçament dat que: "en an 1997 non receberem cap quèisha per part de cap

Eth Sindic Carlos Barrera recebec en Conselh a Anton Cañellas

ciutadan, per aquerò es dotze recebudes enguan an servit entà considerar coma productiua aguesta atencion directa".

A mès dera atencion personalizada as aranesi, Anton Cañellas tanben siguec rebut pes autoritats der Ajuntament dera capitau aranesa

atau coma peth Sindic d'Aran Carlos Barrera.

Era sua estada en Vielha forme part d'un programa de descentralisacion, que pòrte a tèrme aguesta institucion damb era finalitat d'apropàse as ciutadans de Catalonha e ara ora divulgar aguesta figura independenta qu'ei

nomenada peth parlament.

Cañellas a visitat anteriorament, laguens d'aguesta campanha, Girona, Tarragona e Lhèida per çò que serie ua prumèra fasa. Ara en ua dusau, visite es capitaus de comarca, un trabalh que comencèc per Manresa e a contunhat per Vielha.

agenda

Aué, dissabte 13, en Bossòst. Plegària de Sant Antòni ena capèla deth Portilhon.

Aué, dissabte 13, en Gessa. Plegària de Sant Martin de Corilha.

Deman, en Palai de Gèu de Vielha. Exhibicion finau de cors dera Escòla de patinatge deth Palai de Gèu.

Dimèrcles, Hèsta d'Aran que començarà entàs 10 ores damb era recebuda deth Sindic d'Aran a totes es autoritats ena sedença deth Conselh Generau.

Dimèrcles, entàs 13.30 ores. Jornada de pòrtes dubèrtes der Archiu Istoric Generau d'Aran (Casa deth Senhor d'Arròs). Presentacion trabalhs sus er escut dera Val d'Aran.

Dimèrcles, entàs 18.00 ores. Inauguracion dera exposicion sus era indumentària ena Val d'Aran pendent es segles XVIII e XIX. "De lin e de lan"

OBERT DESDE EL 20 DE JUNY

- Dutxa i lavabo a totes les habitacions
- Servei de restaurant • Bar cafeteria • Menjars casolans

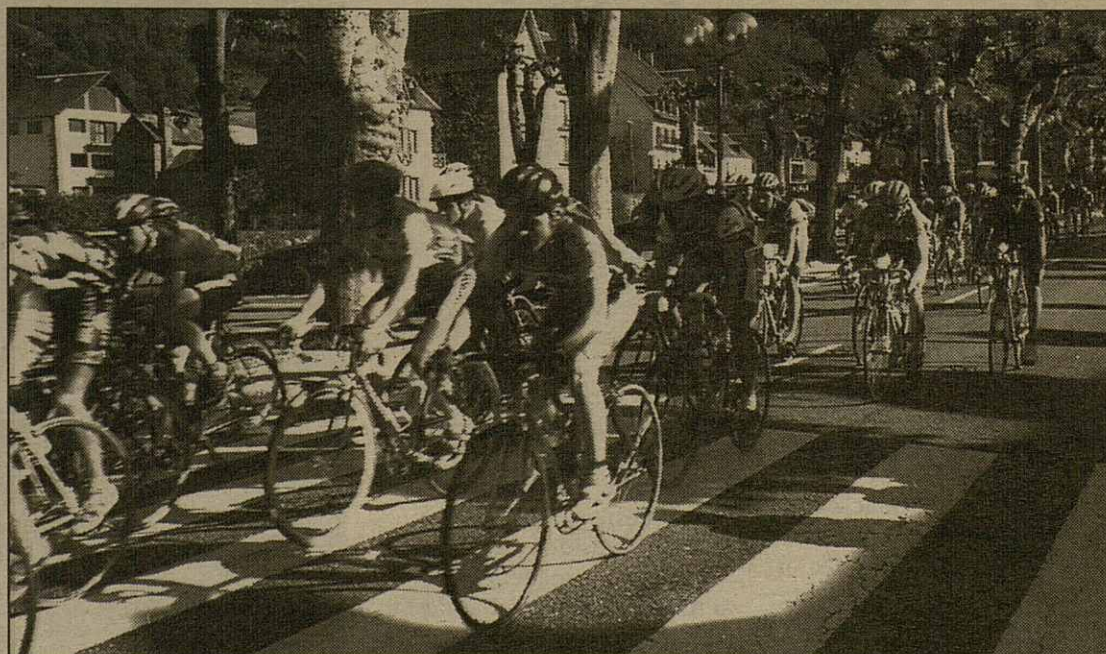
Carretera del Port, s/n - Tel. 973-64 50 16
25598 SALARDÚ - LLEIDA

GESVAL
Gestió Inmobiliària del Valle

Avgda. PAS D'ARRO, 22 - VIELHA
Tels.: (973) 64 11 53 / 64 11 64

COMPRA - VENDA - LLOGUER

**LLOGUER CASES ARANESES I APARTAMENT
PER DIES I PER SETMANES**

Era Val d'Aran a estat aguesta setmana escenari de tres etapes dera Volta Ciclista a Lhèida. Eth dimars, es ciclistes que prenen part en aguesta 46 edicion, disputèren, pera tarde, eth segon sector deth dia dempús dera cronoescalada que ja auen corrut peth maitin. Aguest segon traçat les portèc de Pònt de Suert enquia Les, damb un recorrut de 60 quilomètres. Dimèrcles se dèc en Les era gessuda dera tresaua etapa dera Volta ciclista a Lhèida damb un recorrut totau de 138,3 quilomètres e damb arribada en Tresp. Eth dijaus es corredors torneren entà Vielha dempús de gèsser d'Organyà.

Inverteixi en el MUNDIAL de la RENDIBILITAT!

Un **34%*** en els últims 12 mesos
Bankpime Top Class FIM

*TAE: 34,10% del 25/V/97 al 25/V/98. Rendibilitats passades no pressuposen rendibilitats futures.
Bankpime SGIC - inscrita amb el núm. 24 en el Registre de la C.N.M.V. / Bankpime Top Class FIM - inscrita amb el núm. 674 en el Registre de la C.N.M.V.
El full informatiu està registrat en la C.N.M.V. i a disposició del públic a l'adreça C.N.M.V. i pàgina de Bankpime.

Bankpime
AGRUPACIÓ MÚTUA
Bankpime Societat Gestora d'Institucions
d'Inversió del sector
Bankpime
Banc de la Petita i Mitjana Empresa
Intermedià i Gestora
Bankpime Gestora Agrupació de Valors
AMIE, S.L.

Agent i Representant Bankpime

Vielha
José Toño Pallas i M. Concepción Vega
Castiero, 15. Altell
25530 Vielha
Tel. 973 64 21 58

Bankpime
Top Class FIM
El Fons d'Inversió en accions dels
principals mercats internacionals

brama

Era hèsta

Per prumèr viatge ena istòria peth dia dera Hèsta dera Val d'Aran serà dia hestiu per eth madeish (voi dider sense èster dimege). Ei un aspècte significatiu, non menspredable. Es aranesi senteràn enes normaus accions d'un dia non laborau, qu'aqueri que viuen en aguest territòri, aqueth dia, sonque eri, hèn hèsta. Son simbèus qu'ajuden a particularisar e determinar era personalitat deth pòble.

En hereuèr de 1995 preguntè a toti es alumnes qu'estudiauen en Institut Val d'Aran, ei a dider 250 gojates e gojats de 15 a 18 ans, quin ère eth dia dera Hèsta d'Aran. Sonque eth 36 % en saber en era responsa. Possiblement ara arribariem a un percentatge fòrça mès positiu. Toti es estudiants der IES e des Estudis dera Val d'Aran saben qu'eth dia 17 de junh non anaràn entà classe pr'amor ei eth dia dera Hèsta deth territòri e a mès ac saberàn toti es sòns pares e es sòns familiars, ei a dider, practicaments tota era poblacion. Ara calerie hèr ua divulgacion des motius entà escuelher aguest dia.

Era Hèsta a d'auer caractèr de celebracion mès a d'auer tanben un sentit de reivindicacion. Era luta e era sensibilisacion entà millhorar es condicions de vida deth territòri an d'èster ua constanta des collectivitats. Mès enlà dera família i a eth

pòble, era pàtria, era nacion,... Ei en aguestes qualificacions a on chocam damb contradiccions e preguntes, a viatges, dificiles de responé-mos. I a ua cèrta contrarietat en qualificar era Hèsta d'Aran coma era Hèsta Nacionau. Èm ua Nacion? Ei Occitània era nòsta Nacion? Ei Gasconha? N'ei Catalonha? Particularment non alongaria es preguntes enquia demanà-me se n'ei Espanha, tot e que se guardi era Constitucion era solucion ei clara: de nacion non n'i a sonque ua, çò d'aute son nacionalitats o ve-t'ac a saber,... Era mia opcion en aguest cas ei clara. Ath màrgen d'imposicions legislatives eth tèrme nacion a valoracions afectives. Entre es gojats de 1995 eth 51% considerau en qu' Aran ère era sua Nacion, eth 5% considerau que n'ère Occitània, eth 9% que Catalonha e eth 35% Espanha. Segontes era definicion fabriana, coincidenta damb fòrça d'autes, era Nacion ei er amàs d'òmes, generaument de lengua comuna, que an institucions e costums analògues e un sentit d'omogeneitat sociu e interès mutu. Fòrça interpretacions son possibles. Es diuèrses ideologies mercaràn es diferències. Personauements sò pròp des que considèren qu'evolha agropacion nacionau, fundamentada en aspèctes lingüistics, culturaus e istorics, includida laguens dera grana Nacion Occitània-Catalonha.

Ua auta causa ei era consideracion de Pàtria, qu'a auut un excès d'emplec pendent fòrça ans per sectors radicaus partidaris des totalitarismes e qu'a portat a ua interpretacion deteriorada dera paraula. Eth tèrme s'a confós tot soent damb eth d'Estat-nacion. Totun era paraula Pàtria a un sens ben diferent. Eth fondament culturau deth nacionalisme catalan ei matisat en La Oda a La Pàtria d'Aribau, entenent era Pàtria coma eth producte dera istòria, era pecoliaritat deth territòri e sustot era fòrça dera lengua pròpia. Mossen Condò Sambeat parlaue dera Val d'Aran coma dera Patria. Es vincles juridics, istorics, culturaus, lingüistics e afectius mos permeten parlar damb coerència dera Patria Aranesa.

Eth 26% des joeni dera enquesta de 1995 non sabien qui ère eth maxim representant politic dera Val d'Aran. Damb era introduccion de simbèus coma era Hèsta ei mès facil redusir eth percentatge, en tot hèr participar a toti ena celebracion,...

Ena grana Occitània eth problèma ei fòrça dificil. J. Larzac escriu en "Descolonisar l'istòria occitana": "se siguessen emperador de China,... eth mèn prumèr decret serie de fixar eth sentit de cadun des mots. Toti es mots que poderiem emplegar entà dider çò de nòste, França les a pres e se les sauve: Pàtria, Nacion, Lengua, Pòble, País." Ei era

grana confusion existenta en Occitània entre es diuèrsi autors des de Frederic Mistral enquia Robèrt Lafont; s'a parlat e se parle dera Pàtria Petita e dera Pàtria Grana, dera Nacion Region, dera Nacion Primària e dera Segondària,... Tostemp an atencion de deishar La France peth dessus de tot. Er estat actuau des frontèras mos hè "cercar eth nas darrèr dera aurelha". Ua musica tradicionau deth nòrd de Meddia-Pirenèus "Eth Chiborlin" a estat objècte d'ua letra de Danièl Loddò que ditz "Chiborlin-Chiborlin, la França qu'ei malauta/ Chiborlin-Chiborlin, la cau descentralisar/ Chiborlin-Chiborlin Occitània qu'ei malauta/ Chiborlin-Chiborlin la cau descolonisar". Es causes que van per aqueth camin,... S'es Occitans podessen auer un dia hestiu per hèr d'apartienar a un territòri damb personalitat determinada segur qu'es concepcions serien diferents.

Pògui actes an ua repercussion mediatica tant importanta en procès de consolidacion dera personalitat deth pòble/pàtria aranesa coma eth dera celebracion dera sua Hèsta. Cap acte concret dera Hèsta a tanta transcendéncia coma eth hèr d'èster hèsta. Per molti ans!

Jusèp Loís Sans Socasau

Institut d'Estudis Occitans-Aran

Informen as pàges des ajudes que receberàn dera UE

Redaccion
VIELHA

Era Associacion de Ramaders dera Val d'Aran recebec dimars ena Cramba de Comerç, ath secretari tecnic deth Sindicat Joves Agricultors i Ramaders de Catalonha (JAR), Didac Ruiz. Ena visita eth membre d'aguest Sindicat informèc sus quines seràn es primes entar an 1998 d'ajuda ara pagesia.

Tanben se presentèc eth Plan de Montanha deth 2000, coneishut coma Agenda 2000. Aguest plan de montanha ei referent as subvencions e plan de desenvolupament d'ajudes dera Union Europèa entàs comarques de montanha desfavorides, coma ei eth cas dera Val d'Aran.

Subvencions

Eth parçan recep subvencions anuaus entà vaques, oelhes e crabes. Est'an passat era Union Europèa paguèc 3.800 pessetes per oelha, 3.500 pes-

setes per craba e 33.000 pessetes per vaca. Es ajudes per çò que hè as vedèths d'engreish anèren de 15.000 as 20.000 pessetes.

Eth nombre de caps de bestiar que i a actuaument ena Val d'Aran ei de 5.000 oelhes, 300 crabes, 500 vaques e ues 500 ègües.

Eth President dera Associacion de Ramaders dera Val d'Aran, Manel Barella, destaquèc dempús dera amassada qu': "Ara mos cau sajar de cercar subvencions dera Union Europèa entà ègües, ja que Catalonha ei er unic endret a on aguesta espècie non receb cap ajuda".

Ena amassada que mantengueren s'acordèc enviar ua notificacion ath Conselh Generau entà que s'atengue ara peticion per part d'aguest collectiu entà que i age un contròl mès exhaustiu enes pistes forestaus per çò que tanh ath transit de vehiculs. Era Associacion de Ramaders demane ua major

Eth parçan recep subvencions entà vaques, oelhes e crabes

SILVIA PUERTOLAS

sensibilisacion en aguest aspècte. Qu'es personas que se desplacen entara montanha damb 4x4, en cas que se hèsque mau a bèth animau s'anòncie eth sinistre, ja que i a ues assurances qu'acubrisson. Segontes Barella, se sage de hèr ua crida, ja qu'eth bestiar des montanhes

non ei abandonat e i a uns propietaris.

Sanejament

Ena amassada tanben s'anoncèc que s'a constituït eth grop de sanejament de bestiar entà evitar atau es malauties. Aguest grop ei format per un veterinari e per

membres dera madeisha Associacion de Ramaders dera Val d'Aran. Per ua auta part era associacion manifestèc era sua solidaritat damb es vesins der Alta Ribargorça entà que Foment non crube cap tipe de taxa per çò que hè ath pas de bestiar peth Túnel de Vielha.

Carona enjós

Mondial: los premicis d'una television bretona

David Grosclaude
LESCAR

Sièis comentators de lenga bretona fan viure lo Mondial en breton sus Eurosport. Es mai qu'un eveniment esportiu o qu'un fait anecdotic.

Perqué donc un canal de television coma Eurosport e perqué donc TF1 e Canal + an decidit de difusar comentaris en breton suls rencontres del Mondial de fotbòl?

Segur òm pòt parlar de las radics bretonas del PDG de TF1 e de Charles Bietry de Canal +, mas es pas pro per explicar la causa.

L'enjòc es segur endacòm mai. Economic, cultural, mediatic? Un pauc tot aquò. Cal ajustar tanben que la difusion sus un canal coma Eurosport per l'intermediari del floc numeric TPS facilita la causa. Amb lo numeric òm pòt metre sus d'imatges comentaris en lengas diferentas, sense problèmas tecnicos.

Mas òm sentís plan que se lo Mondial es una experiéncia pel breton, i aurà una seguida. L'idèa de crear una television bretona es plan avançada e l'arribada a l'entorn de la taula d'operators privats coma TF1 e Canal + cambia las donadas de la discussion.

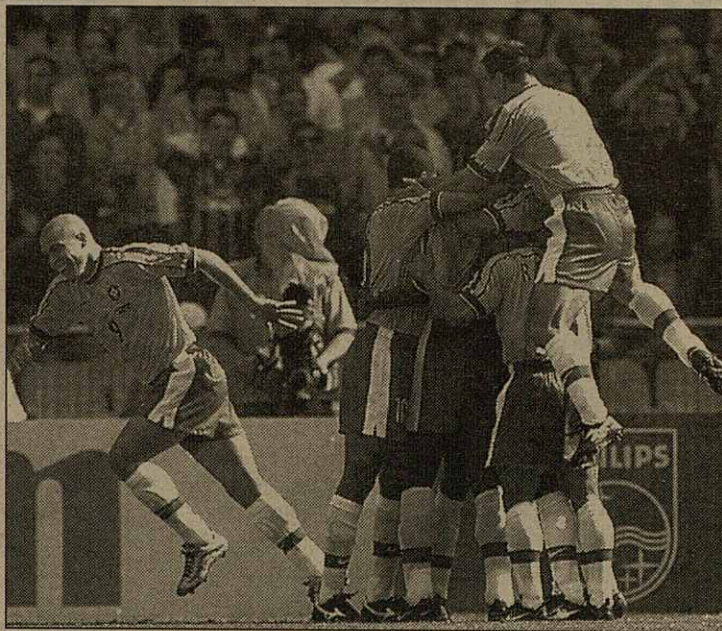
Dempuèi dimars sièis comentators de lenga bretona trabalhan sul Mondial. Lo responsable de la còlha es Loeiz Bocquenet, un ex-professional del fotbòl que joguèt en las annadas 70. Mas es subretot un militant de la lenga e de la cultura

bretonas, militant de Diwan. Sa coneissença de la lenga e del fotbòl l'a menat a èstre designat naturalament coma lo coordinator.

Nos a parlat del trabalh que representa de se lançar en l'espaci d'un mes a comentar 64 rencontres de fotbòl. Una experiéncia unica mas que se podiá pas refusar, quitament se o caliá quasi inventar tot.

Los responsables associatius culturals bretons son convençuts que lo projècte d'una television bretona avançarà fòrça rapidament mercés a l'iniciativa de Eurosport.

Cal dire que per anunciar l'iniciativa dels comentaris en breton del Mondial, TF1 e

Sièis comentators fan viure lo Mondial en breton

"Un eveniment simbolic"

David Grosclaude : Aqueles comentaris en breton suls rencontres del Mondial son un eveniment vertadièr en Bretanha?

Loeiz Bocquenet : Es un eveniment a l'encòp simbolic e de portada politica e tecnica. Aviam ja avut una amòrça d'eveniments d'aquestes mas pas amb aquela amplor. Uèi lo breton serà la setzena lenga utilizada per un canal europèu, Eurosport, per difusar la totalitat dels rencontres del Mondial. Los professionals de la television se rendon compte que las regions (contunhem de las apelar atal per ara) seràn entitats geograficas politicas e economicas mai anar mai importantas en l'Euròpa que se bastís. Donc, essayan ja d'experimentar çò que serà una television regionala.

D.G. : Es un pauc estonant a primièra vista que societats de television privadas, qu'an per mira de far beneficis, recrutun una còlha de comentators bretons?

L.B. : Son gents que son acostumats a prendre de risques, mas de risques calculats. Los professionals de la television son acompanyats dels especialistas de mercatatge, de la prospectiva, e sabon ont se situan las fòrças vivas e los dinamismes socials e culturals de l'òra.

D.G. : Cossi se monta una equipa de comentators de lenga bretona per un Mondial?

L.B. : La jòga es de constituïr lèu-lèu un grop e de li donar los mejans de far un trabalh de qualitat. Es vertat que de comentar 64 recontres de la Copa del Monde es una jòga tecnica: cal lo vocabulari, la fòrma de comentari exigida —i a un estille que nos es demandat— es çò de mai malaisit. Mas per çò qu'es d'aplegar las personas que parlan breton i aviá tròp de candidats. L'estrambòrd creat pel projècte nos faguèt arribar letras e sonadas telefonicas de fòrça monde competents en lenga e en matèria de comentaris esportius. Nos calguèt refusar candidats.

Canal + avián convidat totes los responsables politics bretons importants. Lo president de la region i èra. Oficialament òm sap pas quand serà anonciada una iniciativa concreta mas oficiosament es segur que los contactes son avançats.

Lo fait que lo PDG de TF1 aja dit que i a una plaça per una television bilingua, mòstra que l'idèa lançada pel Conselh Cultural de Bretanha e sostenguda per Jean-Yves Cozan, lo vice-president de la region, pòrriá lèu trobar los partenaris financiers e tecnicos necessaris.

Traballar amassas

Loiez Bocquenet considèra que lo procèsus lançat amb la Copa de Monde se deu far al profiech de totes las lengas minorizadas.

"Se cal pas escampilhar per rapòrt al movement que se met en plaça. Cal pas que las empresas de television solas fagan, imaginem çò que seràn los projèctes televisuals de deman. Cal èstre presents amassas per pesar dins los rapòrts e èstre partenaris."

Loiez Bocquenet pensa qu'es evident que lo movement es lançat, las televisions en Euròpa se van interessar a las lengas ditas regionalas. Cal tres partenaris: "entrepresas televisualas, associacions culturals, e los politics mai pertocats coma los conselhs regionals".

S'acaba ja lo periòde del trabalh intensiu, de la vida estressanta del burèu, dels trajectes monotòns e longasses fins a l'ostal, de l'aprenentatge pesuc, de las revisions laboriosas e finalament dels examens dificils e de còps... mortals.

Arriban ja las vacanças, lo solelh, los plasers (entre els aquel de demorar palificats dins la veitura jos la canha dins l'espera d'una melhora de la circulacion...), los lèssers, los divertiments o alara pels mens esportius una bona seshilha de "yoga occitan", coma lo definiguèt dins una de sas òbras Florian Vernet, jos l'ombra d'un olivièr.

Se siatz lassats/lassadas de las plajas, de las veituras, de lusertejar sens tròp de tòcas e d'amiras, perqué pas pensar de metre ensems, de ligar estrechament cultura e plaser? Avèm per vos una solucion de las mai interessantas: las universitats occitanas d'estiu.

D'universitats d'estiu que fan d'occitan n'i a quatre

E òc, un estiu en òc

Claudi Balaguer

ongan e doncas aurretz una granda libertat per ne far una causida, una tria segon los vòstres interessos e benlèu la vòstra proximitat e los prèses, plan segur...

Anam vos las balhar çai-jos per òrdre cronologic.

La primièra que vos es benlèu de las mai aisidas d'accès per sa proximitat, es organizada per l'Universitat de Lleida e se fa a la Val d'Aran del 20 al 24 de julhet. Podretz i trapar de corses de lenga e literatura amb un agach pregond sus las relacions pirenencas occitanò-catalanas.

Entresenhas e inscripcions: Universitat d'Estiu de la Universitat de Lleida
Plaça de Víctor Siurana, 1
25003 Lleida
Tel: 973-70-21-06.
Fax: 973-70-20-62.
La segonda es en realitat

una part de l'Universitat Catalana d'Estiu que se fa a Prada del 15 al 24 d'agost. Ailà s'i farà de corses de lenga, de literatura medievals e contemporanèa, d'identitat e cultura aranesa e un taltier de musica aranesa.

Entresenhas e inscripcions: Universitat Catalana d'Estiu
Gran Via de les Corts Catalanes, 600, 3r 2^a
08007 Barcelona
Tel: 93-317-24-11.
Fax: 93-317-25-10.
<http://www.partal.com/uce>

La tresena, la de Vilanova d'Òlt es organizada del 16 al 22 d'agost. Aquí i a pas de limitacion de participaires e s'i fa tot un revolum d'activitats (cants, danças, taltiers...).

Es mestièr remarcar la preséncia del famós grop gascon Nadau lo divendres

21. L'inscripcion enclúsas totas las despensas inerenças a la demorada (1.600 FF pels adults (mai o mens 40.000 pts) amb de prèses mai reduches pels mai joves).

Entresenhas e inscripcions: Centre Cultural de Picapol
47340 Nautafaja-la-Tor
Tel: 07-33-5-53-41-32-43.
Fax: 07-33-5-53-49-31-21.

La quatrena, e darrièra, la de Nimes (Gard) —una de las vilas mai polidas de las tèrras d'òc— se fa del 24 al 28 d'agost. Malastrosament es limitada a 25 personas e se siatz doncas interessats, vos caldrà anar a la lèsta.

L'inscripcion que enclúsas los repaisses e lo lotjament (es de 250 FF, mai o mens 6.000 pts) vos permet de participar a de taltiers de musica, de dança, de cant, de

lenga e d'istòria e tanben d'escotar de conferéncias sus tot un fum de tèmas ben variats.

Entresenhas e inscripcions: MARPOC - IEO Gard
5 carrièra nacionala
30000 Nimes
Tel: 07-33-4-66-76-19-09.
Fax: 07-33-4-66-36-71-01.

Vaquí, esperem qu'amb aquò n'aurretz pro per desvolopar la lenga (fonologicament ben segur e tanben gastronomicament) e l'enveja de ne saber mai sus una cultura tan rica e variada coma l'es l'occitana.

Col·labora l'Arxiu Occità de la UAB

Institut d'Estudis
Medievals.
Edifici B.
08193 Bellaterra (Barcelona)
Telèfon 93 581 11 44
E-mail
arxiuoccita@blues.uab.es

miralhem-mos

“Mos pagauen 10 pessetes per
ua jornada de 8 ores”

ROSER FAURE

Aguesti prumèrs dies de junh era calor a sarrat e eth grad d'umiditat a estat fòrça naut, e pr'amor d'açò era pòrta deth Casau deth Jubilat ei dubèrta, en tot perméter qu'entre laguens deth locau un aire que non bohe.

Era cortina ei compausada per nombroses pèces que semblen macarons e aguestes sonque s'estornegen quan les possi damb es mans tà un costat, entà hè-me pas. Ei d'ora; laguens sonque se i ven quate persones. Seigut en ua des taules se tròbe Cisco Caubet, æCisco dera mèuæ, coneishut damb aguest nòm dat que, abantes de jubilà-se, auie estat un productor de mèu plan important. Mès non ei d'açò qu'è vengut a parlar damb eth; è vengut a conéisher eth son testimoni d'ua epòca ena quau trabalhèc en tunèu de Vielha. “Ua experiéncia curta” —me ditz—, “ua experiéncia que comencèc tà Tots Sants de 1940 e acabèc en mai de 1941”.

Cisco neishec en Vila en 1922 e aqueth iuèrn de 1940, quan compdaue damb 18 ans, un còp embarrat eth bestià que ja auie baishat dera montanha e sense que i auesse trabalh ena casa tà toti, se n'anèc a guanhar quate sòs en tunèu. “Encara qu'eth sòu ère magre guanhàuem un shinhau mès qu'en Vielha. Crubaua 10 pessetes pera jornada de 8 ores. Baish, en pòble, pagauen a pesseta era ora”.

Ath delà, eth tanben gaudic d'un dret coma treballador que hège pòg que s'auie aquerit, eth dret d'auer un dia de hèsta, eth dumenge, e crubà-lo. Enquia alavetz sonque se pagauen es ores trabajades.

En arribar en campament li designèren un “catre” en ua des abitacions des barracons tà obrièrs, que compartirie damb tres mès; ara ora tanben li dèren un vestit e ues bòtes tà trabalhar. En aqueth pòble provisionau i auie ua “gleiseta”, ua escola, ua cantina, era casa principau a on i auien es viuendes des cargues importants dera òbra e des sues familhes, ath delà des barracons que hègen es servicis de dormitòri, de minjador, de magasèm tath mate-

Brigada de treballadors deth Tunèu de Vielha, batiat Alfonso XIII

riu e de bòrda tàs machos.

En horat dera montanha tostemp i auie activitat, pr'amor que se trabalhaua dia e net. Tres èren es torns de trabalh que rotauen setmanament. Eth dimenge ère hèsta tà toti, e Cisco se n'anaue tà Vila. En foncion deth torn que li toquésse a londeman, se'n tornarie aquera madeisha net o deluns maitin.

Ambiciós projecte

Trabalhaue ena auançada, ena part superior deth horat, aquíu a on ei eth vèrtix. Aquera prumèra fase s'auie començat en 1925 e ère era unica ena quau jamès s'auien arturat es òbres. En un començament s'auien de hèr ara ora es tres fases: auançada, aishamplada e des.hèta, mès aquerò que possiblement siguesse era manca de consignacion pressupostària motivèc qu'es fases 2 e 3, d'aqueth ambiciós projecte, demorèssen arturades plan mau de temps.

Eth, e quate o cinc mès, acompanhauen a ua pareilha de minèrs e

desembraçauen eth tunèu d'aqueri tròci de ròques qu'èren eth resultat des explosions des cartuchos de goma 2. Eth tarcum dera òbra se lançaua laguens d'ues vagonetes qu'en sòn prumèr trajecte èren carrejades pes machos. Ena segona part deth recorrut es bèsties èren remplaçades per ua maishina que foncionaue damb un grop electrogèn e que gessie en carrèr.

Mès era maishina mès importanta e auançada ère ua gròssa perforadora qu'eth govèrn espanhòu auie crompat as americans, quan acabèren es òbres deth canau de Panamà.

Cisco rebrembe qu'en carrèr hège fòrça heired; non atau laguens deth tunèu a on, maugrat era umitat que desprenie era montanha, i hège calor.

Entà avisar era gent que trabalhaua horadant en aute costat de que i auie perill, picauen ena ròca damb ua gròssa massa de hèr, en tot seguir un còdi establí de patacs. “Aguesti, ente-né-se, pro que s'entenien, mès jamès podies assegurar s'es patacs venguien de deuant o deth costat quèr o dret;

s'entenien per tot, e tanpòc se sabie s'aqueri que les hègen se trapauen a 2 o a 20 mètres”.

Hège dejà 2 dies que se demoraue era trobada des horats dera boca Nòrd e sud. S'es enginhèrs non s'auien equivocac enes sòns calculs, aguest hèt s'auie de produsir d'aué tà deman. E atau siguec! Eth dia 11 de gèr de 1941, en tot èster Cisco en aqueth torn de trabalh, se produsic eth moment istoric en qué se retrobèren. Es dus horats encaishèren lineament encara que non ena nautada. Totun, aquerò non ère guaire important, pr'amor que d'alavetz eth camin qu'auie de seguir era galeria ère traçat. A compdar d'alavetz, es autes dues fases se heren damb molta rapidesa s'ac comparan damb eth temps que costèc horadar era prumèra e mès importanta: era auançada.

Set ans mès tard, en 1948, se dauric eth tunèu ath public. Aguesta construcció mastodontica dividic era istòria aranesa deth segle XX en dues epòques ben disparières; abantes deth tunèu ...e dempús deth tunèu.

Propietari:
JOSEP ALTADILL GONZALEZ

Establiment Gourmet
Pinxos - Tapes
Bodega (criances, reserves
i grans reserves)
Productes de la Vall
Menjar preparat per emportar

Passeg dera Libertat, 5 • Vielha
Tel./Fax (973) 64 08 82
25530 VIELHA (LLEIDA)

Ventosa
i Calvell

Miquel Sánchez

OBERT DESDE EL 12 DE JUNY

APARTAT DE CORREUS núm. 80
25530 VIELHA
Tel 973 64 18 09
Tel Refugi 973 29 70 90